לכבשתו והעני הואיל ונדחה ידחה אמר רב הונא בריה דרב יהושע א) שמע מינה תלת שמע מינה בעלי חיים נדחים ב) וקדושת דמים ג) נדחה ודחוי מעיקרא הוי דחוי ד) מתיב רב עוקבא בר חמא ה) [א] המפריש נקבה לפסחו קודם הפסח תרעה עד שתסתאב ותמכר ויביא בדמיה פסח ילדה זכר ירעה עד שיסתאב וימכר ויביא בדמיו פסח ו) ר"ש אומר הוא עצמו יקרב פסח ש"מ [ב] בעלי חיים אינם נדחים (א) אמרי דבי רבי אושעיא כי ז) אמרינן לרבנן דר"ש ס"ל בעלי חיים אינן נדחין ח) והגרלה אינה מעכבת דתניא [ג] מת אחד מהן מביא חבירו שלא בהגרלה דברי ר"ש אלמא קסבר [ד] בעלי חיים אינן נידחין והגרלה אינה מעכבת ט) אמר רב חסדא [ה] אין הקינין מתפרשות אלא אי בלקיחת בעלים אי בעשיית כהן אמר רב שימי בר אשי מאי טעמא דרב חסדא דכתיב [1] ולקחה שתי תורים וגו' [2] ועשה הכהן וגו' או בלקיחת בעלים או בעשיית כהן מיתיבי [3] ועשהו חטאת י) הגורל יא) עושהו חטאת ואין השם עושהו חטאת ואין כהן עושה חטאת יב) שיכול והלא דין הוא ומה במקום שלא קידש הגורל קידש השם מקום שיקדש יג) הגורל אינו דין שיקדש השם ת"ל ועשהו חטאת הגורל עושהו חטאת ואין השם עושהו חטאת קתני יד) שם דומיא דגורל מה גורל לאו בלקיחה ולאו בעשייה אף השם נמי לאו בלקיחה ולאו בעשייה אמר טו) כ) רב ה"ק ומה במקום שלא קידש הגורל (ב) בלקיחת בעלים ובעשיית הכהן קידש השם אי בלקיחת בעלים אי בעשיית כהן כאן שיקדש הגורל שלא בלקיחה ושלא בעשייה אינו דין שיקדש השם אי בלקיחה אי בעשייה ת"ל ועשהו חטאת הגורל טז) עושהו חטאת ואין השם עושהו חטאת מיתיבי [ו] מטמא מקדש עני שהפריש מעות לקינו והעשיר יז) [ואח"כ] אמר אלו לחטאתי ואלו לעולתי מוסיף ומביא חובתו מדמי חטאתו ואין מוסיף ומביא יח) [חובתו] מדמי עולתו והא הכא דליכא לא לקיחה ולא עשייה וקתני מביא חובתו מדמי חטאתו יט) ולא מדמי עולתו א"ר ששת ותסברא מתניתא מתקנתא היא דקתני והעשיר כ) ל)[ואח"כ אמר] והא"ר אלעזר א"ר אושעיא [ז] מטמא מקדש עשיר שהביא קרבן עני לא יצא (ג) אלא מאי אית לך למימר שכבר אמר משעת עניותו ה"נ כא) שכבר אמר משעת הפרשתו ולר' חנא א"ר כב) אושעיא דאמר יצא מאי איכא למימר (ד) תני ואח"כ לקח כג) ואמר מיתיבי מ) מצורע עני שהביא קרבן עשיר יצא עשיר שהביא קרבן עני לא יצא תיובתא דר' חנא א"ר אושעיא אמר לך שאני גבי מצורע דמיעט רחמנא [4] זאת אי הכי אפילו מצורע עני נמי שהביא קרבן עשיר לא יצא לאיי הא אהדריה קרא תורת והתניא תורת לרבות מצורע עני שהביא קרבן עשיר יצא יכול אפילו עשיר שהביא קרבן עני שיצא תלמוד לומר זאת ולילף מיניה אמר קרא [5] ואם דל הוא ואין ידו משגת מצורע כד) הוא דעשיר שהביא קרבן (ה) עני הוא דלא יצא אבל מטמא מקדש עשיר שהביא קרבן עני יצא:

מתני' נ) ר"ש אומר כבשים קודמין כה) את העזים בכל מקום יכול מפני שהן מובחרים מהם ת"ל [6] ואם כבש יביא קרבנו לחטאת מלמד ששניהם שקולין תורין קודמין לבני יונה בכל מקום יכול מפני שהן מובחרים מהן תלמוד לומר כו) [7] (תור ובני) יונה או תור לחטאת מלמד ששניהם שקולין האב קודם לאם בכל מקום יכול מפני שכיבוד האב (ו) כז) קודם על כיבוד האם ת"ל [8] איש אמו ואביו תיראו מלמד [ח] ששניהם שקולין אבל אמרו חכמים [ט] האב קודם לאם בכל מקום מפני שהוא ואמו ס) חייבין בכבוד אביו וכן בתלמוד תורה [י] אם זכה הבן לפני הרב הרב קודם את האב בכל מקום מפני שהוא ואביו חייבין בכבוד רבו: **גמ'** ע) [כ] ת"ר ד' צווחות צווחה עזרה צווחה אחת הוציאו מיכן בני עלי חפני ופנחס שטימאו את ההיכל צווחה שניה פתחו שערים ויכנס יוחנן בן נדבאי תלמידו של פינקאי וימלא כרסו מקדשי שמים אמרו על כח) בן נדבאי שהיה אוכל ארבע סאה גוזלות בקינוח

לכבשתו. כלומר במקום כבשתו שרצה להקריב קרבן עני: **והעני הואיל ונדחה.** שבשעה שהפרישו לא היה ראוי להקריבו דר' אושעיא לטעמיה דאמר לקמן מטמא מקדש עשיר והביא קרבן עני לא יצא: **ידחה.** לעולם: **קדושת דמים נדחה.** משהוקדש בתחלה לדמים כמו זה שתחלתו לא קדש אלא לדמיו דהא עשיר הוה מתחלתו קדושת דמים לעולם מקדושת מזבח. וא"ת הלא אין פדיון דמים לעוף ה"מ היכא דנראה להקריב בשעת הפרשה כגון אם הפרישו בעניות ונטמאה אבל זה לא חלה עליו קדושת מזבח מעולם: **וש"מ דיחוי מעיקרא.** דלא נראה מעולם כג] דלא חל עליו קדושת מזבח מעולם ונדחה הוי דיחוי לעולם וכ"ש נראה ונדחה פשיטא לן בכל דוכתא דשוב אינו חוזר ונראה: **קודם לפסח.** כדי נסבה: **ילדה.** אפילו זכר ירעה דמכח קדושה דמיה בא: **שמע מינה.** מלר"ש: **מת אחד מהן.** משעירי יוה"כ מביא חבירו מן השוק שלא בהגרלה ויקרב זה הנותר אם של שם הוא דאין בעלי חיים נדחין אע"ג דאכל בן גילו ונדחה זה חוזר ונראה ואין דיחוי אצל בעלי חיים: **אין הקינין מתפרשות.** אי זה לעולה ואי זה לחטאת: **אלא או בלקיחת בעלים.** אם לקח זה לשם עולה וזה לשם חטאת אין הכהן יכול לשנותה בשעת עשיית קרבן דקבעתה השם: **או בעשיית כהן.** שאם לא (ז) הפרישוה הבעלים בשעת לקיחה יכול הכהן לעשות איזה שירצה עולה וחטאת ואף על גב דהפרישוה ס) אין לקיחה לעשייה לא קבעו השם ויכול כהן לשנותן ולעשות את החטאת עולה: **ולקחה שתי תורים וגו'.** אחד לעולה ואחד לחטאת וגבי עשייה נמי כתיב ועשה הכהן את האחד וגו': **ואין השם עושהו חטאת.** שאם לא הגריל אלא אמר זה לשם וזה לעזאזל לא קבע עליהן השם ויכול להחליף: **במקום שלא קדש הגורל.** בכל הקרבנות: **אף השם נמי.** (ח) שקדש השם כשאר הקרבנות אף על גב דלאו שעת לקיחה ועשייה היא וקתני קדש השם סתמא ואפי' קינין שקדש השם: **אי בלקיחה אי בעשייה.** כגון גבי קינין: **ואמר.** אחר שהעשיר

אלו לחטאת ואלו לעולה וטעה שהואיל והעשיר חייב להביא חטאת בדמיו ג) מוסיף מעות מביתו על דמי חטאת ומביא חובתו בבהמה ודמי עולה ילכו לנדבה ואינו מוסיף ומביא חובתו מדמי עולתו דקבע שם עולה על המעות ואינו יכול לשנותן לחטאת. והא הכא כשהפריש המעות לא לקיחה ולא עשייה היה וקתני דקבע עליהן השם: **לא יצא.** וכיון דלא יצא היכי מצי קבע והא העשיר ולא היה ראוי לקרבן עני: **אלא מאי אית לך למימר שכבר אמר.** אלו לחטאת ואלו לעולה קודם שהפריש [illegible] מתניתא משבשתא היא (ס) יד] דתני העני והעשיר ואמר אלו לחטאת: **הכא נמי וכבר אמר משעת הפרשה.** שבשעת הפרשה אמר אלו לחטאת ואלו לעולה דה"ל בשעת לקיחה אבל הקדישן סתם שוב אין השם קובעו עד שעת לקיחה או עד שעת עשייה: **ולר' חנא דאמר יצא.** מטמא מקדש עשיר בקרבן עני והן מתניתא מתרצתא היא ושפיר קבע לאחר שהעשיר וליכא לתרוצי וכבר אמר: **מאי איכא למימר.** הדרא קושיין לדוכתיה דלאו שעת לקיחה ועשייה הוא וקבע: **זאת.** תהיה תורת המצורע: **תורת.** משמע תורה אחת לכולן ומאחר שאחד מרבה ואחד ממעט מסתמא דעני יוצא בקרבן עשיר דמעלין בקודש ולא עשיר בקרבן עני דאין מורידין: **והתניא.** בניחותא: **ולילף מיניה.** דמה מצורע עשיר אינו יוצא בקרבן עני אף מטמא מקדש עשיר נמי לא יצא בקרבן עני: **הוא.** משמע הוא ולא אחר: **מתני' כבשים קודמין לעזים.** דבכל (י) דוכתא כתיב מן הכבשים והדר מן העזים תקחו ר) וכן כה] או לשה בכבשים או בעזים ש): **יכול.** האומר הרי עלי עולה ויש לו כבש ועז יביא כבש: **ה"ג ת"ל ואם כבש יביא קרבנו לחטאת ולא גרסינן אם עז: ת"ל ואם כבש יביא וגו'.** ולעיל מיניה כתיב כו] והביא את קרבנו שעירת עזים כז] כאן הקדים עז לכבש ובחטאת יחיד כח] כתיב. אלמא איזה שירצה יקריב: **תורין קודמין לבני יונה.** דברוב מקומות כתיב ברישא תורין והדר בני יונה:

עין משפט נר מצוה

לט א מיי' פ"ד מהלכות קרבן פסח הל"ד ופ"ד מהל' [illegible]:
מ ב מיי' פט"ו מהלכות מעה"ק הל' ד ופ"ג מהל' פסוה"מ הלכה כג ופ"ד הל' כד ופ"ו הל' ח ופ"ג מהלכות שגגות הלכה ס:
מא ג מיי' פ"ה מהל' פסוה"מ הל' יא:
מב ד מיי' פ"י מהל' שגגות הל' יב:
ה [מיי' פ"ו מהל' מחוסרי כפרה]:
מג ו מיי' שם הל' יד טוש"ע יו"ד סי' רמ סעיף יד:
מד ז מיי' פ"ה מהל' ת"ת הל' א טוש"ע יו"ד סי' רמב סעיף לד:

תורה אור השלם

1. ואם לא תמצא ידה די שה ולקחה שתי תרים או שני בני יונה אחד לעלה ואחד לחטאת וכפר עליה הכהן וטהרה: ויקרא יב ח
2. ועשה הכהן את האחד חטאת ואת האחד עלה וכפר עליה הכהן לפני יי מזוב טמאתה: ויקרא טו ל
3. והקריב אהרן את השעיר אשר עלה עליו הגורל ליי ועשהו חטאת: ויקרא טז ט
4. זאת תהיה תורת המצרע ביום טהרתו והובא אל הכהן: ויקרא יד ב
5. ואם דל הוא ואין ידו משגת ולקח כבש אחד אשם לתנופה לכפר עליו ועשרון סלת אחד בלול בשמן למנחה ולג שמן: ויקרא יד כא
6. ואם כבש יביא קרבנו לחטאת נקבה תמימה יביאנה: ויקרא ד לב
7. ובמלאת ימי טהרה לבן או לבת תביא כבש בן שנתו לעלה ובן יונה או תר לחטאת אל פתח אהל מועד אל הכהן: ויקרא יב ו
8. איש אמו ואביו תיראו ואת שבתתי תשמרו אני יי אלהיכם: ויקרא יט ג

שיטה מקובצת

א] עיין בחדושין: ב] דמים מדחה ודחוי אות נ' נמחק: ג] ד] עיין בחדושין: ה] כי ס"א קאמר לרבנן ור"ש אות ד' נמחק: ו] על תיבות והגרלה אינה מעכבת נרשם קו מלמעלה להורות כי לפי"ד ראוי למחקו: ז] הגורל עושה חטאת ואין השם עושה חטאת: ח] קתני שם. כלומר אע"ג דהכא לא בקינין [איירי] מ"מ קים ליה דרב חסדא אמר מילתיה כשאר קרבנות דאין שייך בהם קביעות אלא בהפרשה או בעשיית כהן. מהרי"ו ז"ל: ט] אמר רבה הכי קאמר: י] הגורל עושה חטאת ואין השם עושה חטאת: יא] והעשיר ואמר אלו: יב] ומביא חובתו מדמי עולתו והא הכא דליכא לא לקיחה ולא עשיה וקתני מביא חובתו תימה לי מאי פריך לרב חסדא דאיהו קינין קאמר דאין מתפרשות אלא בלקיחת בעלים או בעשיית כהן אבל בדמים לא קאמר. ס"א וי"ל דמשמע ליה דרב חסדא קאמר נמי למילתיה בכל הקרבנות דאין קביעות עליהן אלא בלקיחת הבעלים או בעשיית כהן ולכך פריך עלה א) מהא דהא מקרא קא יליף ולקחה שתי תורים ועשה הכהן אחד חטאת וקרא בקינין משתעי אבל יכול להקדיש בכל עת שירצה וצ"ע. הרא"ש ז"ל: יג] חטאתו ואין מוסיף ומביא חובתו מדמי תיבת ולא ל"ש נמחק: יד] ואמר והא"ר תיבת ואח"כ ל"ש: טו] הג"ה. ס"א שכבר לקח אמר משעת עניותו: טז] א"ר יאשיה. דאמר תיבת אושעיא נמחק: יז] עיין בחדושין: יח] מצורע עשיר שהביא תיבת הוא ואות ד' נמחק: יט] קודמין לעזים בכל תיבת את ואות ה' נמחק: כ] ת"ל וכו' יונה או תיבת תור נמחק: כא] האב עודף על תיבת קודם נמחק: כב] על יוחנן בן נדבאי שהיה אוכל ג' מאות עגלים ושותה ג' מאות גרבי יין ואוכל ארבעים סאה גוזלות [בקינוח סעודתו]: כג] מעולם ונדחה הוי דיחוי לעולם וכ"ש נראה ונדחה פשיטא לן בכל דוכתא דשוב אינו חוזר ונראה: כד] היא דקתני והעשיר תיבת העני נמחק: כה] וכן שה כשבים או שה עזים הס"ד: כו] כתיב וכן פי' בערוך ערך כבש: כז] עזים ובשלמא מקדים כבשים לעזים כאן: כח] כתיב [פ"ה] ובכל דוכתא כתיב אם כבש ברישא והדר מן העזים כדכתיב בכבשים או בעזים אלמא איזה שירצה יקריב דזה חשיב כמו זה ול"נ ת"ל אם כבש או עז:

מסורת הש"ס

א) [לעיל ט. פסחים עג. קדושין ז. זבחים יב. נט. פג: תמורה יט:], ב) תוספתא תמורה פ"ג ה"ב כ"ש, ג) [יומא מ. סג: תמורה ו:], ד) [פסחים עג: לט. יומא סד. זבחים נט.], ה) [עירובין לו. יומא מא. סוף כב:], ו) קדושין יג. [יומא מ: מא. חולין לב.], ז) [שם ליתא ואין כהן עושה חטאת], ח) [ביומא קדושין וחולין: מקדש], ט) [נ"ל רבה], י) [יומא מא. כל המנין], כ) כ"מ ע"ש, ל) [נזיר ש ערכין ח] עמים פ"ד מ"ב, מ) פסחים מ:, נ) [נ"ל יוקן], ס) קדושין לא. (לג.) ע) פסחים מ. ויע"ש כמה פירוש], פ) [נל"ל לפירשו], צ) כ"ה כאמה, ק) [שהעשיר רש"ש], ר) [ממות יג], ש) [במדבר טו].

הגהות הב"ח

(א) גמ' ש"מ בעלי חיים אינם נדחים א"ל ר' אושעיא כי אמרינן אנא לרבנן: (ב) שם ומה במקום שלא קדש הגורל ואפי' בלקיחה וכו' או בעשיית כהן מקום שקדש הגורל: (ג) שם עשיר שהביא קרבן עני לא יצא וכיון דלא יצא היכי קבע אלא מאי: (ד) שם מאי איכא למימר לא תימא ואח"כ אמר אלא ואח"כ לקח מיתיבי: (ה) שם הוא דעשיר שהביא קרבן עני לא כצ"ל ותיבת הוא נמחק: (ו) שם במתני' יכול מפני שכבוד האב עודף על: (ז) רש"י ד"ה או בעשיית כהן שאם לא פירשו הבעלים: (ח) ד"ה אף השם נמי מקום שקדש: (ט) ד"ה אלא מאי וכו' מתנית' היא אלא הכי איבעי ליה למיתני מטמא מקדש עני והפריש מעות לקינו ואמר אלו לחטאתי וכו': (י) ד"ה כבשים וכו' דבכל דוכתי קדמו הכתוב כבשים לעזים דכתיב מן הכבשים והדר:

מוסף רש"י

מובא בעמוד הבא

רבינו גרשום

דאמר קרא מחטאתו גבי כשבה או שעירה כלומר דמהקדש כשבה או שעירה כי מעני דהנך מקצת מעות נחליטן על עוף ומייתי קרבן מנייהו והיינו טעמא משום דכשבה ועוף תרווייהו מיני דמים נינהו אבל עשירית האיפה וכו': וכ"ש כתיב על חטאתו גבי עשירית האיפה הכי קאמר דיכול להוסיף עליו כי העשיר: דאי כתיב על חטאתו גבי עוף. ולא גבי עשירית האיפה הוה אמינא כי מפריש מעות לקינו והעשיר כו': אבל הפריש מעות לעשירית האיפה והעשיר. הלין מעות דאפריש אי לא העשיר טובא ניתי עוף מן ביתי ולא מן הלין מעות דאפריש דלאו תרווייהו מיני דמים נינהו. ואי העשיר טובא נייתי כשבה או שעירה והלין מעות דאפריש לעשירית האיפה יפלו לנדבה ומשו"ה כתיב גבי עשירי' האיפה דהיינו דלי דלות על חטאתו למידרש כדאמרן דאי העשיר מצי מוסיף עלייהו ומייתי עוף אע"ג דלאו תרווייהו מיני דמים נינהו ואי חזר והעשיר מוסיף ומייתי כשבה או שעירה: מטמא מקדש. שהיה עשיר והפריש קן תחת כבשתו שהיה חייב להביא כשהוא עשיר והעני ועכשיו הוא ראוי להן הואיל ונדחה זה הקן [illegible] ש"מ בעלי חיים נדחין.

קן זה שאין בו מסיל כבשו: ושנים קדושת דמים מדחה. כשהקדישו כשהוא עשיר לא קדש אלא לדמיו ומדחה מהקרבה: ודחוי מעיקרא [illegible] רבי שמעון אומר הוא עצמו. הולד זכר יקריב פסח אלמא דבעלי חיים אינן נדחין [illegible] הגורל עושהו חטאת. שעולה הגורל עליו: ואין השם עושהו חטאת. [illegible]

א) נראה [illegible]

[illegible]